

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
АНЬХОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЕКОНОМІКИ (КИТАЙ)

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

**ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНИХ ЧИТАНЬ**

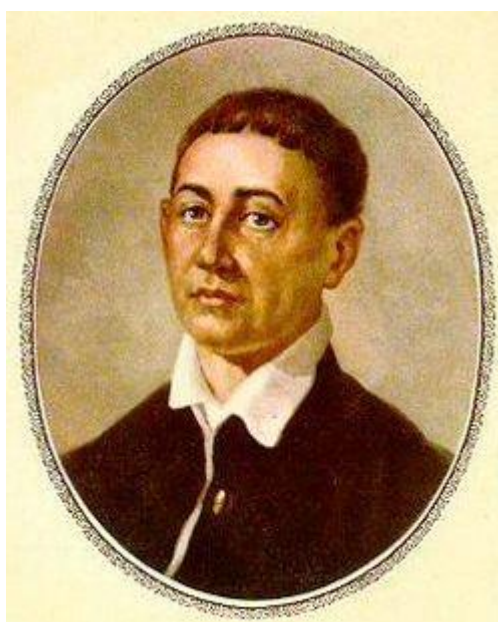
WITHIN THE FRAMEWORK OF THE UKRAINIAN-
CHINESE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC PROJECT
"EDUCATION IN A GLOBALIZED SOCIETY:
PHILOSOPHY, MANAGEMENT, CULTURE (CURRENT
TRENDS, ECONOMIC OPTIONS AND INTERNATIONAL
PRACTICES)"

ОДЕСА-БЕНБУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
АНЬХОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЕКОНОМІКИ (КИТАЙ)

до 300-річчя з Дня народження

ФІЛОСОФСЬКА СПАДЩИНА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Програма та матеріали міжнародних читань

Within the framework of the Ukrainian-Chinese educational and scientific
project

"EDUCATION IN A GLOBALIZED SOCIETY: PHILOSOPHY,
MANAGEMENT, CULTURE (CURRENT TRENDS, ECONOMIC OPTIONS
AND INTERNATIONAL PRACTICES)"

Одеса-Бенбу
2022

УДК: 101.1

Затверджено до видання вченою радою ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 5 від 25 листопада 2021 р.)

Рецензенти:

Кадієвська І. А., доктор філос. н., професор, завідувач кафедри філософії, політології, психології і права Одеської державної академії будівництва та архітектури

Рибка Н. М., кандидат філос. н., доцент кафедри філософії та методології науки Національний університет «Одеська політехніка»

Філософська спадщина Григорія Сковороди. Програма та Матеріали Міжнародних Сковородинівських читань (27 жовтня 2021 р.) / За заг. редакцією О. Б. Петінової; Університет Ушинського, Аньхойський університет фінансів та економіки. – Одеса-Бенбу, 2022. – 78 с.

27 жовтня 2021 року напередодні 300-річчя з Дня народження національного мислителя Григорія Савовича Сковороди пройшли Міжнародні Сковородинівські читання. Григорій Сковорода є найяскравішим представником української філософії. Він створив оригінальне вчення, джерелами якого були антична філософія, стоїцизм, епукуреїзм, неоплатонізм, а також християнська світоглядна картина світу.

Готуючись до святкувань, в рамках Меморандуму про співробітництво кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Університету Ушинського разом з Аньхойським університетом фінансів та економіки (Anhui University of Finance and Economics) (КНР) організували міжнародну зустріч. До неї долучились ЗВО – партнери Університету Ушинського: Львівський державний університет внутрішніх справ, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Державний університет «Одеська політехніка», Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку, Черкаський державний технологічний університет, Національний технічний університет «Дніпровська політехніка», Одеський національний морський університет.

Збірник включає програму заходу та матеріали.

*K. Zherdeva, Z. Atamaniuk
Ushinsky University, Odesa*

GRYGORIY SKOVORODA'S DOCTRINE OF COGNITION BY HEART

To start with, G. Skovoroda, is a representative of the "philosophy of the heart." The human heart in the philosophical sense is the most amazing thing in the world. Referring to the teachings of G. Skovoroda about the open and hidden humans being, we find the following statements: the heart consists of two stages - the first of which is open and can be known by all (so the heart as a physical organ that exists not only in humans , but also in animals), and the second – is hidden, what not everyone knows (this is more important degree). Here the author speaks of the spiritual gift associated with the physical heart. This gift is the Essence of human, that is, what helps to figure out , learn, realize, at the same time it is what leads the conversation, controls, reproaches and demands.

In the heart of every person there are five doors that lead to the world of sensuality (these are the five senses). With the help of these sensations a person learns the material world, which is limited, although at the same time is the basis of everything.

In addition, there may be a comparison of G. Skovoroda's matter with the veil that covers the thing or cloth in which the true being is wrapped. As Dmytriy Chyzhevsky writes, "We see only the veil that covers the face ". Matter is a "lies of our body", "shadow" and "darkness".

Moreover, ukrainian thinker defines the heart as the firstever in the soul, it is the abyss, the basis of human being. "The head, in everything human, is the human heart. It is the most accurate person in human, 'Human is the heart.'" The heart is the "root" of man. Therefore, everyone is the one whose heart is in it.

In conclusion, the unity, the wholeness of the heart is at the same time the unity of all hearts. G. Skovoroda divides the physical and spiritual heart: "The earthly heart transforms us into various unclean animals, cattle and birds.

*З. Атаманиук, І. Ніколаєва
Університет Ушинського, Одеса*

УЗГОДЖЕНІСТЬ ФІЛОСОФІЇ ТА ЖИТТЄВОГО ШЛЯХУ Г.С.СКОВОРОДИ

Досліджуючи життєвий шлях Григорія Савича Сковороди, ми звертаємо увагу на незвичайний приклад узгодженості філософського світогляду та життєвої поведінки. Так, за Г.Сковородою закріпився статус мандрівного філософа. Дослідники його філософії та життєвого шляху звертають увагу на те, що він ніколи і ні в чому не поступився своїми переконаннями, не поласився

на спокуси, жив саме так, як підказувала йому власна сутність, свою філософську систему творив з голосу цієї сутності.

Творчий спадок Г.Сковороди можна розділити на 2 групи:

- поетичні твори
- філософсько-богословські.

Філософські погляди викладені в таких творах: «Убуждшися видѣша славу его» (Прокинувшись, побачили славу Його); «Да лобжет мя от лобзаній уст своих!» (Хай цілує мене поцілунками уст своїх!); «Начальная дверь ко христіанскому добронравію» (Вступні двері до христіянської добронравності); «Наркісс. Разглагол о том: узнай себе» (Наркіс. Розмова про те: пізнай себе); «Симфонія, нареченная Книга Асхань о познаніи самого себе» (Симфонія, названа Книга Асхань, про пізнання самого себе); «Бесѣда, нареченная двое, о том, что блаженным быть легко»; «Діалог, или разглагол о древнем мірѣ» (Діалог, або розмова про давній світ); «Разговор пяти путников о истинном щастіи в жизни»; «Кольцо (Кільце. Дружня розмова про душевний світ); «Разговор, называемый алфавит, или букварь мира» (Розмова, звана алфавіт, чи буквар світу); «Книжечка, называемая Silenus Alcibiadis, сирѣчь Икона Алквіадская» (Израїлській змії); «Книжечка о чтеніи священн[аго] писанія, нареченна Жена Лотова»; «Діалог. Имя ему — Потоп зміин»

Критики Г.С.Сковороди звертають увагу на те, що його філософське вчення не є оригінальним і новим в контексті європейської філософії. Проте ми звертаємо увагу на те, що він представляв особливий тип мислителя, для якого філософія була концентрацією його особистих світоглядних настанов. І своє життя він будував відповідно цієї філософії. Його ідеї органічні з його вчинками.

Як і давньогрецький філософ Сократ, він найважливішим питанням вважав питання про людське самопізнання, оскільки, на його думку, в людині як в малому світі сконцентровані всі властивості великого світу. Якщо ми не знаємо себе, то нам немає чим виміряти світ, оскільки людина містить в собі дві світові натури: видиму, чуттєву, але не справжню і не першу за суттю, та невидиму, духовну, вічну та справжню основу будь-чого (Бога). Проте Сковорода не приймає провідної христіянської тези про творення чуттєвої натури із нічого; навпаки, він наполягає на тому, що дві натури співвічні, існують ніби паралельно, а тому жодної з них не можна знехтувати. Великий український філософ Григорій Сковорода, якого справедливо називають українським Сократом, своїм життєвим прикладом зумів показати важливість духовного на протигагу нікчемності матеріального, мирського, залишаючи місце для свободи.

Отже, перед людиною стоїть завдання пізнати себе, тобто зрозуміти, осмислити себе як особливий перехід між світовими натурами, і, відповідно, визначити своє місце у світовій драмі. А оскільки дух за суттю є єдиним та неподільним, то найбільш цілісно, повно та адекватно він являє себе у порухах людського серця. Серце є внутрішньою суттю людини, духовним началом. Треба прислухатися до голосу серця. Однак те, що промовляє серце, не можна

раціоналізувати, тому людина може явити себе істинно не стільки у словах чи промовах, скільки у вчинках, у вибудовуванні свого життя відповідно до своєї натури, тобто – через ту працю, яка їй споріднена. За Сковородою, праця є обов'язковою умовою і самореалізації людини, і її щастя, бо в праці людина пізнає себе, здобуває те, що вона створює сама і, нарешті, певним чином долає силу матеріального, вносячи у світ та своє життя сенс, внутрішню душевну злагоду. Спадщина Г.С.Сковороди містить осмислення морально-етичної сутності українського народу, його духовності, прагнення волі, правди, справедливості

Вагомість творчості Сковороди полягає у тому, що великий мислитель намагався власним прикладом показати важливість сповідування вічних істин в житті людини. Проповіданням власної філософської доктрини та веденням відповідного способу життя, філософ виказував шлях порятунку українського народу від деморалізації та денационалізації. У своїх творах філософ проголошував любов до свободи, до рідного краю, висловлював незгоду з соціальним гнітом.

Список використаних джерел:

1. Ушкалов Л. Григорій Сковорода: семінарії Л.Ушкалов. Харків: Основа, 2004. 896 с.
2. Чижевський Д. Філософія Г. С. Сковороди / Д. Чижевський. Х.: Прапор, 2004. 272.

Г. Врайт, С. Бикова

Університет Ушинського, Одеська державна академія будівництва та архітектури, Одеса

ПРОБЛЕМА ЛЮДИНИ ЯК ЦІННОСТІ У ФІЛОСОФІЇ Г. С. СКОВОРОДИ

В українській філософській думці проблема людини розкривалась через толерантність, екзистенціальний характер філософствування, індивідуалізм, персоналізм як підкреслена значимість особистості і кордоцентризм.

Думки щодо цінності людини (після Бога) містяться у літературно-філософських працях Київської Русі, коли найвищою цінністю людини були її моральність, а вчинки цінувалися не за їх результатами, а за тими моральними мотивами, що спонукали людину до них (прикладом може слугувати урочиста зустріч киянами князя Ігоря, незважаючи на те, що він потерпів поразку у боротьбі з половцями. Адже мотивом його походу було святе бажання звільнити свою Батьківщину від іноземної навали).

Українська класична філософія починається з робіт Г. С. Сковороди, в яких він виступає, перш за все, як філософ-мораліст, гуманіст, що прославляє духовний початок в людині. В його вченні про три світи та дві натури особливе місце відведено саме людині, яка є другим світом (малим, мікрокосмом) після